

Gezocht: biologische ondernemers in de akkerbouw en groenteteelt

Wanneer u erover denkt om te schakelen naar biologische teelt is dat de afsluiting van een fase van oriëntatie, eindeloze gesprekken met collega's en/of partner, vrienden en ouders. De keuze is niet gemakkelijk en kan u slapeloze nachten bezorgen. In deze brochure vindt u meer dan alleen droge tekst over biologisch produceren. U leest wat 'biologisch' voor u kan betekenen. In de afgelopen jaren heeft de biologische teelt zich ontwikkeld tot een moderne productiemethode met een sterk groeiend afzetkanaal. De ontwikkelingen gaan nog steeds razendsnel. De biologische sector zoekt naar vaklui: ziet u een uitdaging in biologische teelt en wilt u verder bouwen aan de sector?

3) Uitdagende teelttechniek

Bij biologisch telen is een goede bodemvruchtbaarheid een belangrijk aspect. Dit vraagt een andere werkwijze waarbij vooral vooruit denken een belangrijke succesfactor is. Het gebruik van vaste mest, compost, rustgewassen en groenbemesters spelen een grotere rol dan in de gangbare landbouw.

Mechanisatie verandert ingrijpend: Schade aan bodemstructuur wordt harder afgestraft en dit aspect moet zwaar wegen bij de keuze van machines. Daarnaast wordt het onkruid vooral mechanisch bestreden waardoor teeltsystemen veranderen. In de biologische landbouw maakt men steeds vaker gebruik van RTK-GPS stuursystemen. Deze techniek heeft voor biologische landbouw voordelen bij het verbeteren van de bodemstructuur en bij mechanische

Vier redenen voor omschakelen

1) Een sterk groeiende markt

De markt voor biologische producten ontwikkelt zich sterk. De biologische landbouw is de snelst groeiende producent van voedsel. Wereldwijd is de omzet van biologische producten sinds 2001 verdubbeld.

Europa en Noord-Amerika zijn samen goed voor 97% van de wereldwijde omzet. De omzet in Europa groeit met ongeveer 15% per jaar. In Nederland steeg de omzet in 2006 met 10% ten opzichte van 2005.

2) Een duurzame productiewijze

In de biologische akkerbouw en groenteteelt gebruikt men geen kunstmest, chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen en gentic. Biologisch voedsel is onder zo natuurlijk mogelijke omstandigheden geproduceerd. Niet alleen een steeds groter wordende groep consumenten hecht waarde aan biologisch voedsel, maar ook de overheid heeft ambitieuze doelen.

Elke supermarkt heeft tegenwoordig biolo-

gische producten in haar assortiment. Ook babyvoeding bevat bijvoorbeeld vrijwel altijd grondstoffen uit de biologische teelt.

Als u kiest voor biologische telen, dan komt u niet meer in aanraking met chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen. Een gezond gewas kan alleen groeien op een gezonde bodem en u zult hiervoor zelf gunstige voorwaarden voor moeten scheppen.

onkruidbestrijding. Ook innovaties in mechanische onkruidbestrijding en de grondbewerking spelen een belangrijke rol.

4) Kansen voor uw bedrijf

Met biologische landbouw is het mogelijk om een goed bedrijfsresultaat te behalen. Over het algemeen is de omzet en het netto resultaat per hectare voor vergelijkbare gewassen hoger dan bij gangbare teelt. Over het algemeen wordt vakmanschap beter beloond. Daartegenover staat wel een groter teeltrisico. De omschakelperiode is een periode waarin u veel investeert. Als u slim omschakelt, kan de omzetzijde meevallen. Sommige ondernemers starten met biologisch telen omdat ze meer binding willen hebben met de consument. Deze bedrijven kiezen vaak voor rechtstreekse verkoop op het bedrijf en richten daar het bedrijf op in.

Wat is biologische landbouw?

Het begrip "biologisch" staat voor: "zo natuurlijk mogelijk tot stand gekomen" of "met zo min mogelijk kunstgrepen". In de biologische landbouw gebruikt men daarom geen kunstmest en chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen. Dieren houdt men onder zo natuurlijk mogelijke omstandigheden. Verder worden geen genetisch gemodificeerde organismen toegepast. Veel biologische landbouwproducten worden verwerkt tot voedingsmiddelen (bijvoorbeeld in de bakkerij en zuivel-fabriek). Daarbij gebruikt men geen kunstmatige hulpstoffen.

Het doel van biologische landbouw is het in stand houden van het natuurlijke evenwicht tussen mens, plant en dier. Het gaat daarbij niet alleen om de landbouw, maar ook om onze leefomgeving als geheel. Om een

product het predikaat 'biologisch' te geven, moet de productie aan bepaalde wettelijke regels voldoen. Op naleving van de regelgeving vindt toezicht plaats.

Keurmerken

Biologische producten zijn niet alleen herkenbaar aan de aanduiding 'biologisch', maar vaak ook aan een keurmerk. Het EKO keurmerk is een beschermd keurmerk en vindt u alleen terug op gecertificeerde biologische producten. Het Demeter-keurmerk gaat verder dan EKO. Demeter-bedrijven gebruiken onder andere een zaaikalender en preparaten. Regels ten aanzien van het gebruik van zaaizaden en mest zijn strenger.

SKAL is de Nederlandse controleorganisatie. Op de website www.skal.nl vindt u een juiste uitleg van wet- en regelgeving.

Kort overzicht van de belangrijkste regels voor biologische teelt

- Er geldt een omschakeltermijn van 24 maanden. Onder biologische teelt vallen alle gewassen die u 24 maanden na de omschakeldatum poot, zaait of plant.
- Alles wat u 12 maanden na omschakeldatum oogst, mag u verkopen als product 'in omschakeling'. Voor veevoeder-gewassen is dan vaak een meerprijs mogelijk.
- U mag geen gebruik maken van kunstmest;
- Gebruik alleen organische mest van biologische bedrijven of van extensieve gangbare bedrijven;
- U mag geen gebruik maken van chemisch geproduceerde bestrijdingsmiddelen;
- Teel gewassen in de grond of verbonden met de grond;
- Maak zoveel mogelijk gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.

Op www.biodatabase.nl staat een overzicht met beschikbaar biologisch uitgangsmateriaal.

Phytophthora is één van de grootste problemen bij de teelt van biologische aardappelen. U kunt opbrengstderiving voorkomen door een aantal maatregelen te treffen. Vroegheid is hierbij een belangrijk aspect. Kies bij voorkeur voor rassen die vroeg zijn en voor voorgekiemd pootgoed. Rassen hebben een redelijke resistentie tegen phytophthora en er wordt matig bemest om niet al te veel loofontwikkeling te krijgen. Een goede structuur is belangrijk voor een vlotte en regelmatige groei. Op lange termijn bieden resistente rassen en het gebruik van UV-gewasbescherming wellicht perspectief.

Is biologische telen iets voor mijn bedrijf?

Er zijn diverse argumenten denkbaar om niet om te schakelen:

- Onbekendheid met de productietechniek of afzet.
- Onzekerheid of biologische landbouw voldoende perspectief biedt.
- Het bedrijf draait economisch goed.
- Vooroordelen ten aanzien van biologische landbouw.
- Mogelijke liquiditeitsproblemen tijdens de omschakelaren.
- Onvoldoende vakmanschap.
- Het bedrijf is te gespecialiseerd.
- Het bedrijf ligt in een afgelegen gebied, waardoor het bouwplan niet gemakkelijk in te vullen is.
- Het bedrijf is erg afhankelijk van zetmeelaardappelen en suikerbieten.

Ieder bedrijf is anders en iedere ondernemer maakt andere afwegingen. Laat onbekendheid en vooroordelen niet de boventoon voeren. Er zijn namelijk voldoende goede adviseurs en biologische telers die u meer kunnen vertellen over de biologische productiewijze. Laat u vooral niet leiden door mensen die weinig van biologisch telen afweten! De vooroordelen dat biologisch de wereldbevolking niet kan voeden of dat biologisch graan Myco-toxinen bevat zijn aangetoond niet waar.

Test: Als ondernemer wilt u een afgewogen beslissing maken. Onderstaande vragen kunnen u hierbij helpen.

Vind u biologisch telen een uitdaging?	0 ja	0 nee	0 weet niet
Staat u achter de biologische productiewijze?	0 ja	0 nee	0 weet niet
Bent u bereid een grote verandering in uw bedrijf teweeg te brengen (nieuwe teelten, investeringen, meer arbeid, e.d.)?	0 ja	0 nee	0 weet niet
Verwacht u dat het rendement positief verandert?	0 ja	0 nee	0 weet niet

Hebt u de eerste drie vragen met 'ja' beantwoord en de laatste vraag met 'nee' of 'weet niet', dan is het verstandig dat u antwoord krijgt op de laatste vraag. U kunt hiervoor terecht bij gespecialiseerde adviseurs. Als u op één van de eerste vragen 'weet niet' beantwoordt, is het verstandig verder te informeren. Er zijn regelmatig omschakel- of oriëntatiecursussen. Ook bent u welkom bij groepen van biologische ondernemers. Als u uiteindelijk alle vragen positief beantwoordt, dan bent u een geschikte kandidaat.

'De knop om'

Vaak wordt gezegd dat bij de omschakelaar 'de knop is omgegaan'. Veel telers zijn in het verleden echter omgeschakeld met economisch perspectief als belangrijkste reden. Bij velen van hen is de passie later gekomen. Het geeft voldoening wanneer het eerste (omschakel)gewas met succes is geteeld zonder gebruik van kunstmest en gewasbescherming. Anderzijds leert de ervaring ook dat telers die niet achter de biologische productiewijze staan het niet lang volhouden.

Hoe maak ik een afgewogen keuze?

Nadat u hebt nagedacht over wat u eventueel wel of niet wilt, volgt een tweede stap. U denkt na over hoe uw bedrijf eruit zal zien na omschakeling. Het kan zinvol zijn om uw ideeën met specialisten te bespreken. Denk in elk geval na over de volgende onderwerpen:

Vruchtwisseling en bouwplan

Bij omschakeling krijgt u vaak te maken met nieuwe gewassen en neemt u wellicht afscheid van vertrouwde gewassen. Het bouwplan verandert. Voor grote gangbare teelten (o.a. industrieaardappelen, suikerbiet) bestaat nauwelijks een afzetmarkt. Andersom teelt men op biologische bedrijven vaak gewassen, die minder gebruikelijk zijn bij gangbare bedrijven zoals pastinaak en pompoen. De bodem bepaalt veel van uw mogelijkheden. De vruchtwisseling moet ruim en doordacht zijn.

Omschakeling

Tijdens de omschakeling teelt u gewassen volgens de biologische principes. In het begin mag u de producten echter nog niet verkopen met het certificaat "biologisch".

Alleen voor gewassen met bestemming veevoeder is er een afzetmarkt, omdat veehouderijbedrijven een deel van het voer 'in omschakeling' mag zijn. Soms is er vraag naar onbespoten producten voor gangbare babyvoeding. De omzetzijde kan per bedrijf erg verschillen. Meestal zijn er één of twee jaren met een forse omzetzijde. Bij een langzame, goed uitgekende omschakeling kan de omzetzijde meevallen.

Afzetkanalen

Als biologische boer heeft u te maken met een ander speelveld als het gaat om de afzet van uw producten. De verhoudingen in de markt liggen anders en er is meer overleg nodig met marktpartijen. Biologische boeren overleggen onderling veel over het bouwplan en afspraken met de handel. Het is belangrijk om in een vroegtijdig stadium contact op te nemen met afzetpartners om te telen wat de markt vraagt.

Investeringen

Een omschakelend bedrijf heeft meestal een enorme investeringsbehoefte; niet alleen aan mechanisatie maar soms ook aan gebouwen. Een aardappelbewaring waarin gegast is, is niet meer geschikt voor de opslag van biologische aardappelen. De mechanisatie moet vergaand aangepast worden. Het gaat dan niet alleen om apparatuur voor mechanische onkruidbestrijding. Vaak is de aankoop van een thermische brander een noodzakelijke investering. Op biologische bedrijven is de bodemstructuur van groot belang. Daarom moet u de hele grondbewerking kritisch tegen het licht houden. Vaak leidt dit tot aanpassingen in het trekkerpark en machines voor grond-

bewerking. GPS-techniek heeft grote voordelen voor biologische bedrijven. In het begin van omschakeling kunt u het beste direct overwegen of u in deze techniek wilt investeren.

Arbeid

Op biologische bedrijven is meer trekkerarbeid nodig. Vaak kunt u werkzaamheden die u voorheen uitbesteedde aan een loonwerker beter in eigen hand houden. Daarnaast is er meestal veel personeel nodig voor wieden met de hand. Ook bepaalde nieuwe gewassen kunnen meer inspanning vragen.

Economie

Wat is het effect op de rentabiliteit na omschakeling wanneer alle (verwachte) veranderingen worden meegenomen? Hoe overbrugt u de omschakel jaren? Is een lening nodig? Wat zijn de risico's? Maak berekeningen om tot een goed afgewogen beslissing te komen en om te weten wat u kunt verwachten tijdens de omschakelperiode.

Meer informatie?

Wet- en regelgeving / aanmelden als biologisch ondernemer
De regelgeving wordt bepaald door het ministerie van LNV. De controlerende instantie is de Skal. De regelgeving is in Europees verband bepaald in de verordening EU 2092/91. Kijk op www.skal.nl.

Advies

DLV Plant heeft meerdere in biologische landbouw gespecialiseerde adviseurs. Kijk op www.dlvplant.nl of www.dlvbiologisch.nl. U kunt hier ook informeren naar oriëntatiecursussen of omschakelcursussen.

Biologische telers

In Nederland zijn er diverse studiegroepen actief. Deze zijn vrijwel altijd verbonden aan het 'Bedrijfsnetwerk biologische open teelten' van Bioconnect. Kijk op www.bioconnect.nl of informeer bij biologische telers in de buurt.

Overige relevante informatie

- Kennis uit biologisch onderzoek www.biokennis.nl
- "Zeven teelten in de praktijk". Teelthandleiding voor zeven biologische gewassen. U kunt deze uitgave bestellen via www.ppo.wur.nl.
- "Praktisch onkruidbeheer in akkerbouw en vollegrondsgroententeelt zonder chemie". U kunt deze uitgave bestellen via www.ppo.wur.nl.

Colofon

- tekst

Sander Bernaerts, Jos van Hamont,
Derk van Balen, DLV Plant

- eindredactie

Conny van Iperen, DLV Plant

- vormgeving

Jelle de Gruyter, Grafisch Atelier Wageningen

- druk

Drukkerij Modern, Bennekom

- redactieadres

Wageningen UR, Herman van Keulen

Postbus 409, 6700 AK Wageningen

☎ 0317 478 352 ✉ h.vankeulen@wur.nl

Deze brochure is met de grootste zorgvuldigheid samengesteld. Aan onverhoopte onvolkomenheden of druk- of zetfouten kunnen geen rechten worden ontleend.

